

Z čoho žije slovenská veda?

*Analýza verejného financovania výskumu a vývoja v Slovenskej republike
ako nástroja, ktorý by mal zabezpečiť slovenským vedcom
úspech na medzinárodnom poli*

Bratislava, marec 2008

Tento dokument je vlastníctvom občianskeho združenia Slovenská organizácia pre výskumné a vývojové aktivity. Akýkoľvek spôsob reprodukcie a šírenia je možný len na základe písomného súhlasu.

© Slovenská organizácia pre výskumné a vývojové aktivity, 2008

Obsah

1 Úvod

2 Financovanie výskumu a vývoja z verejných zdrojov

- 2.1 Štruktúra verejných finančných nástrojov na podporu výskumu a vývoja na Slovensku
- 2.2 Vybrané štatistické ukazovatele z oblasti podpory výskumu a vývoja na Slovensku
- 2.3 Štruktúra verejných finančných nástrojov na podporu výskumu a vývoja vo vybraných európskych krajinách
- 2.4 Medzinárodné porovnania vybraných štatistických ukazovateľov

3 Dotazníkový prieskum

- 3.1 Metodológia
- 3.2 Analýza výsledkov

4 Závery

5 Literatúra

6 Príloha: Dotazník

1 Úvod

Slovenská republika oficiálne už niekoľko rokov buduje spoločnosť založenú na využívaní nových poznatkov v praxi. Budovaniu tzv. vedomostnej spoločnosti sa venuje v súčasnosti už pomerne značná pozornosť aj zo strany médií. Aká je však reálna situácia v tejto oblasti? Sme naozaj na správnej ceste k premene Slovenska od krajiny priťahujúcej zahraničných investorov najmä lacnou pracovnou silou ku krajine s vysoko kvalifikovanými odborníkmi, technologicky vyspelými priemyselnými firmami vysoko kvalitnými výsledkami v oblasti výskumu, vývoja a inovácií? Tieto základné otázky spoločne s faktom, že sa Slovensko už stabilne umiestňuje v príslušných medzinárodných porovnaníach na posledných miestach spoločne s Bulharskom a Rumunskom, boli hlavným dôvodom na vypracovanie základnej analýzy financovania výskumu a vývoja na Slovensku.

Analýza sa okrem globálneho pohľadu na financovanie vedy a techniky na Slovensku zameriava najmä na súťažné finančné zdroje štátneho rozpočtu a štrukturálne fondy EÚ, ich vzájomné väzby a pripravenosť akademickej komunity na zvyšovanie objemu investícií do vedy. Predkladaná štúdia sa nevenovala špecifickým problémom financovania vedy v súkromnom sektore a ani problémom, ktoré sa týkajú podnikateľských subjektov.

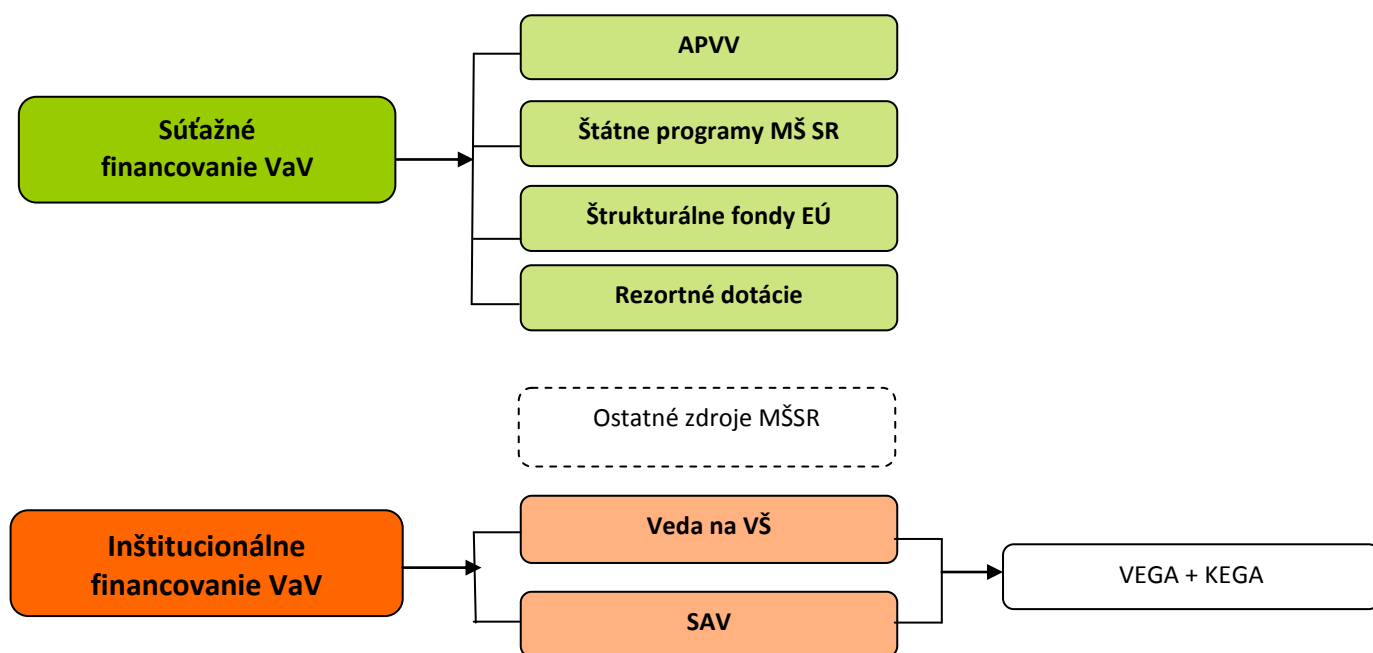
Analýza pozostáva z dvoch základných častí. Prvá popisuje vecne systém fungovania štátnej podpory výskumu a vývoja na Slovensku z verejných zdrojov a porovnáva rozmanitosť finančných nástrojov ako aj objem investovaných finančných prostriedkov podľa rôznych kritérií s tromi vybranými štátmi – Českou republikou, Fínskom a Nórskom. Druhá časť analýzy je tvorená výsledkami dotazníkového prieskumu, ktorý Slovenská organizácia pre výskumné a vývojové aktivity – ďalej SOVVA - realizovala v priebehu mesiacov december 2007 až február 2008 medzi akademickými inštitúciami.

Výsledky analýzy poukazujú nielen na fakt samotného nízkeho objemu investovaných finančných zdrojov do vedy a techniky na Slovensku, ktorý je dlhodobo chronicky známym faktom. Analýza najmä prostredníctvom dotazníkového prieskumu identifikovala aj príslušné štrukturálne problémy, ktoré spolu s nízkym objemom finančných zdrojov investovaných do vedy a techniky tvoria začarovaný kruh, ktorý dlhé roky nikto nepreťal. Aj vzhľadom na vysoký objem štrukturálnych fondov Európskej únie pre roky 2007-2013, ktoré budú investované do výskumu a vývoja, sú práve dnešné dni jedinečnou šancou na zmenu.

2 Financovanie výskumu a vývoja z verejných zdrojov

2.1 Štruktúra verejných finančných nástrojov na podporu výskumu a vývoja na Slovensku

Slovenská republika v zmysle platnej legislatívy¹ využíva na financovanie výskumu a vývoja z prostriedkov štátneho rozpočtu inštitucionálne a súťažné² financovanie:

V prípade inštitucionálneho financovania ide o prevádzku Slovenskej akadémie vied a inštitucionálne financovanie vedy a techniky na vysokých školách.

V oblasti súťažného financovania sa využíva kombinácia troch typov finančných nástrojov:

- podpora systémom „zhora nadol“ – ide o štátne programy výskumu a vývoja, štátne programy rozvoja infraštruktúry výskumu a vývoja a programy Agentúry na podporu výskumu a vývoja, v ktorých rámci sú definované témy na predkladanie projektov výskumu a vývoja – ide o typ finančnej podpory výskumu a vývoja, v ktorých rámci štát priamo zadefinuje tematické oblasti vzhľadom na spoločensko-hospodárske potreby, v ktorých sa budú vyhlasovať výzvy na predkladanie projektov, pričom v rámci štátnych programov ide o väčšie projekty zamerané na aplikovaný výskum a vývoj a v rámci programov Agentúry na podporu výskumu a vývoja ide o menšie projekty;
- podpora systémom „zdola nahor“ – ide o pravidelné otvorené výzvy na predkladanie projektov bez tematického obmedzenia, ktoré raz ročne zverejňuje Agentúra na

¹ Zákon č. 172/2005 Z.z. o organizácii štátnej podpory výskumu a vývoja.

² V súlade s platnou legislatívou sa pre súťažné financovanie používa pojem „účelové financovanie“. Pojem súťažné financovanie sme pre účely tejto analýzy použili pre jeho lepšiu vypovedaciu hodnotu.

podporu výskumu a vývoja. V rámci otvorených výziev na predkladanie projektov sa môžu uchádzať na projektovom základe o finančné prostriedky výskumno-vývojové kolektívy v akejkoľvek oblasti;

- súťažná podpora medzinárodnej vedecko-technickej spolupráce, tak bilaterálnej, ako aj multilaterálnej, realizovanej prostredníctvom špeciálnych výziev na predkladanie projektov;

Osobitnou kategóriou na národnej úrovni je finančná podpora výskumu a vývoja zo štrukturálnych fondov Európskej únie. V skrátenom programovom období 2004-2006 bola táto oblasť podporovaná štrukturálnymi fondmi Európskej únie len čiastkovo a výskum a vývoj netvoril ucelenú prioritu pre tento typ financovania. V aktuálnom programovom období 2007-2013 sa situácia zmenila. Oblasť finančnej podpory výskumu a vývoja určila Vláda SR ako jednu zo základných priorít pre štrukturálne fondy Európskej únie pre roky 2007 - 2013. Najdôležitejšími nástrojmi na financovanie výskumu, vývoja a inovácií z prostriedkov štrukturálnych fondov budú nasledovné operačné programy:

- operačný program Výskum a vývoj v kompetencii Ministerstva školstva SR financovaný z Európskeho fondu regionálneho rozvoja. Finančný príspevok ES na tento operačný program je 1 209 415 373 EUR.
- operačný program Vzdelávanie v kompetencii Ministerstva školstva SR financovaný z Európskeho sociálneho fondu. Finančný príspevok ES na tento operačný program je 617 801 578 EUR.
- operačný program Konkurencieschopnosť a hospodársky rast v kompetencii Ministerstva hospodárstva SR financovaný z Európskeho fondu regionálneho rozvoja. Finančný príspevok ES na tento operačný program je 772 000 000 EUR.

Odhad celkových výdavkov alokovaných na jednotlivé programy v rokoch 2008 - 2010

ROK	2008	2009	2010
OP Výskum a vývoj(eur)	167 379 330	161 076 075	148 600 352
OP Vzdelávanie (eur)	85 480 552	82 402 308	76 262 834
OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast (eur)	106 842 402	102 818 877	94 855 311

Zdroj: Stratégia plnenia Dlhodobého zámeru štátnej vednej a technickej politiky do roku 2015

Systém financovania vedy býva vo vyspelých krajinách založený na výraznej preferencii priorít. Nástrojom, prostredníctvom ktorého môže štát podporiť výskum v konkrétnej oblasti sú štátne programy výskumu a vývoja, pre ktoré sa v medzinárodnom prostredí najčastejšie používa termín „strategický výskum“. Štátny program výskumu a vývoja bližšie špecifikuje oblasť vedy a techniky, v ktorej sa má sústrediť, prípadne zintenzívniť výskum a vývoj so zámerom dosiahnuť zvýšenie jej ekonomickej a spoločenskej prospešnosti. Práve tak možno prispieť k dosiahnutiu vysokej úrovne výsledkov výskumu v danej oblasti a medzinárodného uznania. Štátny program výskumu a vývoja sa uskutočňuje formou riešenia projektov výskumu a vývoja. Na Slovensku štátne programy výskumu a vývoja schvaľuje vláda na návrh ministra školstva po predchádzajúcej verejnej diskusii a prerokovaní v Rade pre vedu a techniku.

Riešenie úloh výskumu a vývoja v rámci štátnych programov sa pôvodne pripravovalo v roku 2002. Štátne programy ale kabinet schválil až v septembri 2002, prvé obchodné verejné súťaže boli vyhlásené príslušnými administrátormi v roku 2003. V roku 2003 sa v rámci štátnych programov na základe obchodných verejných súťaží rozbehlo riešenie 58 úloh výskumu a vývoja. V roku 2004 sa začalo riešenie ďalších 10 úloh, t. j. celkovo ide o 68 úloh. Aktuálne nie sú vyhlasované žiadne nové výzvy na predkladanie projektov v rámci štátnych programov výskumu a vývoja. Rovnaký osud postretol štátne programy rozvoja infraštruktúry výskumu a vývoja. Pohľad na výšku rozpočtových zdrojov dokazuje, že Ministerstvo školstva SR sa cestou riešenia strategických úloh v súčasnosti neuberá, rozhodlo sa zdroje na túto formu financovania strategického výskumu výrazne priškrtiť.

Okrem strategických programov výskumu by mali byť dlhodobým nástrojom financovania granty Agentúry na podporu výskumu a vývoja (ďalej APVV). Aj keď agentúra vznikla s cieľom každoročne rozširovať finančné toky do vedy, s predpokladom medziročného navyšovania zhruba v rozsahu 300 až 400 miliónov korún, jej rozpočet sa v roku 2008 medziročne takmer nezmenil.

Rozvoj a zvýšenie úrovne lokálneho výskumu môže slovenskej vede umožniť vstup a aktivity v projektoch, financovaných z prostriedkov 7. Rámcového programu ES pre výskum, technický rozvoj a demonštračné aktivity. Ten ako hlavný nástrojom financovania vedy a techniky EÚ disponuje v období rokov 2007 až 2013 sumou 50,5 miliardy EUR. Z týchto prostriedkov sa financujú veľké, väčšinou medzinárodné výskumné programy.

V najbližších rokoch budú tvoriť hlavný verejný finančný zdroj na podporu slovenského výskumu a vývoja štrukturálne fondy Európskej únie. Operačné programy v kompetencii Ministerstva školstva SR a Ministerstva hospodárstva SR sú, ako ukazuje už schválený rozpočet na rok 2008 i výhľad do ďalších rokov, hlavnými finančnými nástrojmi na podporu výskumu, vývoja a inovácií na projektovom súťažnom princípe. Z toho vyplýva výrazný rizikový faktor. Prostriedky zo štrukturálnych fondov EÚ by síce v najbližších rokoch mali na Slovensko pritekať vo vysokých sumách, no vo vyváženom modeli financovania by mali byť iba doplnkovým zdrojom.

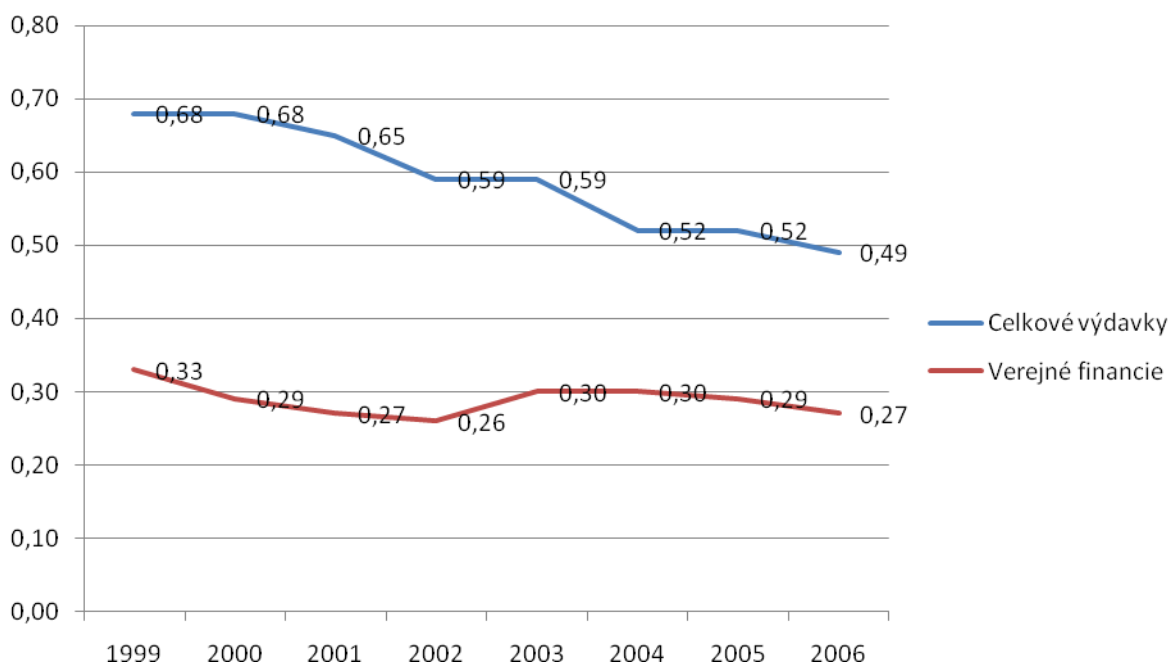
Z dlhodobého hľadiska by ale mali byť hlavným zdrojom verejného financovania vedy štátne programy a granty APVV ako nástroj, ktorým možno trvale udržiavať vysokú kvalitatívnu úroveň výskumu v krajine. Aktuálna vysoká nevyváženosť vo financovaní výskumu a vývoja môže totiž zapríčiniť veľké problémy s udrzaním úrovne financovania vedy a výskumu a tým aj jej úrovne.

S tým súvisí aj ďalší rizikový faktor, ktorým je schopnosť krajiny získavať rozsiahle investície, najmä zo strany aplikovaného výskumu a vývoja, zo strany medzinárodných firiem. Aj keď si zlepšenie podmienok pre slovenský výskum môže získať pozornosť investorov, z dlhodobého hľadiska sa medzinárodné korporácie snažia naviazať svoje projekty v konkrétnych krajinách najmä na špičkový lokálny výskum.

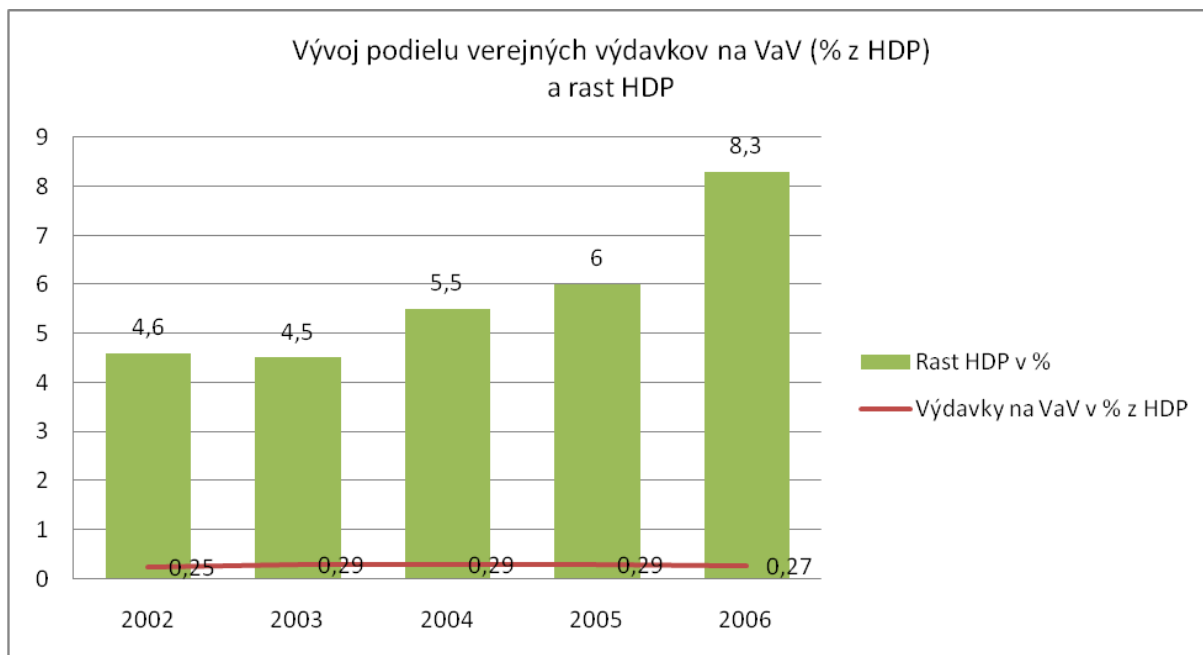
2.2 Vybrané štatistické ukazovatele z oblasti podpory výskumu a vývoja na Slovensku

V roku 2007 smerovalo na Slovensku niečo vyše sedem miliárd korún z rozpočtových zdrojov na financovania výskumu a vývoja, tento rok by mala táto suma stúpnuť na 8,7 miliardy korún.

Výdavky na výskum a vývoj možno z hľadiska makroekonomických čísel považovať za investíciu ekonomiky do produktivity v budúcnosti. Prírodnene vhodné obdobia pre takéto investície sú obdobia priaznivého vývoja ekonomiky. Aj keď slovenská ekonomika od roku 2002 zažíva neustále roky dynamického rastu, čo dokazuje vývoj hrubého národného produktu, podiel celkových i verejných výdavkov na vedu a výskum sa v týchto rokoch sledoval. Obrat podľa doterajších odhadov nepriniesol ani rok 2007, keď síce ekonomika znovu zaznamenala solídnu mieru rastu, no rozsah prostriedkov na výskum a vývoj v relatívnom vyjadrení zrejme zaznamenal ďalší pokles. Nasledujúce dva grafy dokazujú, že slovenská veda pokračuje aj naďalej v procese stagnácie investícií z verejných, ako aj súkromných zdrojov.

Zdroj: Štatistický úrad SR, Ministerstvo školstva SR

Zdroj: Rozpočet verejnej správy, Štatistický úrad SR, Ministerstvo školstva SR

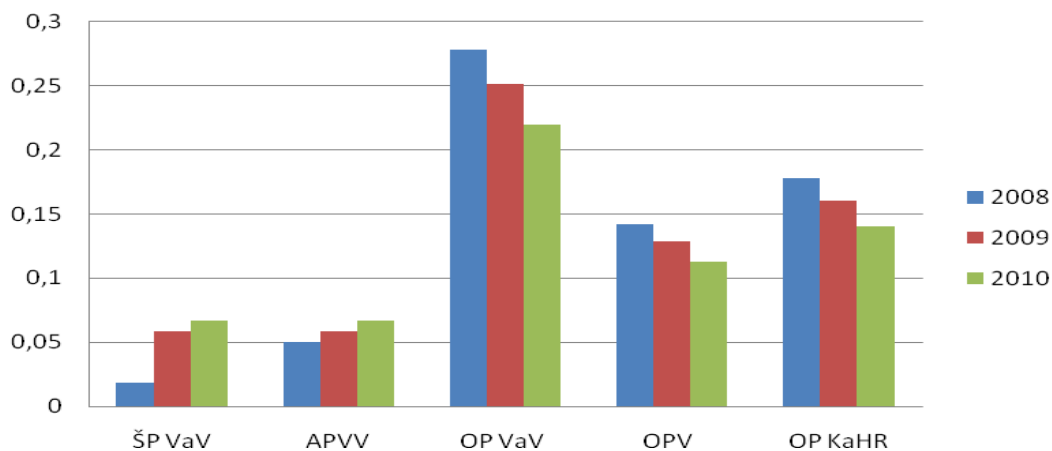
Predkladaná štúdia sa primárne sústreďuje na tri hlavné súťažné finančné zdroje pre slovenskú vedu – štátne programy, finančné zdroje APVV a štrukturálne fondy Európskej únie. Prehľad plánovanej alokácie týchto súťažných zdrojov na financovanie výskumu a vývoja, vyjadrený podielom na HDP ukazuje, že aj keď bude mať slovenská veda k dispozícii značné finančné zdroje, ich štruktúra nebude vytvárať dostatočné predpoklady pre trvalo udržateľný rozvoj výskumu a vývoja. Ide pritom iba o orientačné údaje. V rámci vládou schváleného „návrhu rozpočtu verejnej správy na roky 2008 – 2010“ totiž špecifikácia výdavkov na financovanie výskumu a vývoja z verejných zdrojov na roky 2009 a 2010 chýba³. Pre možnosť naznačenia trendov boli použité údaje na roky 2009 a 2010 z vládou SR schváleného „Dlhodobého zámeru štátnej vednej a technickej politiky do roku 2015“. Z rovnakého dokumentu boli prevzaté aj zámery alokácie finančných prostriedkov operačných programov – v prípade operačného programu Výskum a vývoj celá alokácia a v prípade zvyšných dvoch operačných programov len príslušné alokácie súvisiace s výskumom a vývojom. Pre porovnateľnosť údajov boli prepočítané na slovenské koruny kurzom NBS ku dňu 13. marca 2007, ktorý bol 32,319 SKK/EUR.

Financovanie výskumu a vývoja na Slovensku je zatiaľ plné paradoxov. Jedným z nich sú aj štrukturálne fondy Európskej únie, ktoré sú označované za záchrancu slovenskej vedy z pohľadu financovania na nasledujúcich 7 rokov. Ako ukazuje ďalší graf, slovenská veda sa dostáva do úplnej závislosti od štrukturálnych fondov, ktoré by v zmysle oficiálne platnej legislatívy Európskej únie mali predstavovať len doplnkový a nie hlavný zdroj financovania. Situácia súčasne je ešte zložitejšia, ako sa javí na prvý pohľad – graf ukazuje oficiálne alokácie, ktoré sú súčasťou finálnych verzií operačných programov na roky 2007-2013. Avšak výzvy na predkladanie projektov sa začínajú vyhlasovať až v týchto mesiacoch a k prvým reálnym čerpaniam dôjde na prelome rokov 2008 a 2009. To znamená, že súčasne

³ Je to súčasne paradox a aj symbol skutočného postavenia vedy v rozpočte verejnej správy na Slovensku – oblasť vedy je jedinou v rámci celého rozpočtu na roky 2008-2010, kde chýba výhľad a konkrétne čísla na roky 2009 a 2010.

s výpadkom štátnych programov a nezvyšovaním rozpočtu APVV došlo aj k výpadku čerpania štrukturálnych fondov – a tento výpadok sa týka dvoch rokov za sebou – 2007 a 2008.

**Plánovaná alokácia súťažných zdrojov financovania VaV
 (% z HDP)**

Zdroj: Rozpočet verejnej správy, Štatistický úrad SR, Ministerstvo školstva SR, vlastné prepočty

ŠP VaV – štátne programy výskumu a vývoja

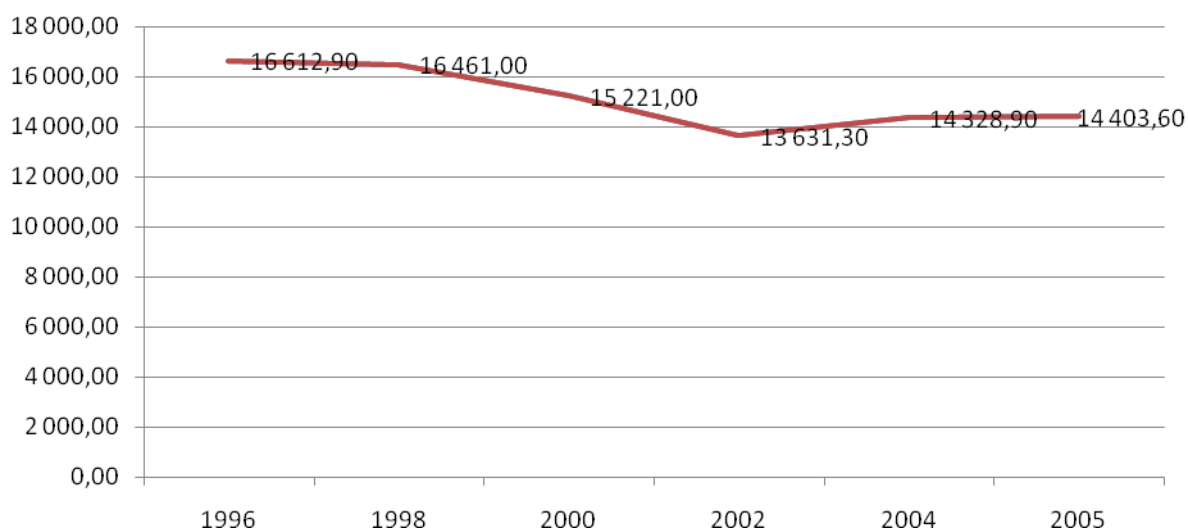
APVV – Agentúra na podporu výskumu a vývoja

OP VaV – Operačný program Výskum a vývoj

OPV – Operačný program Vzdelávanie

OP KaHR – Operačný program Konkurencieschopnosť a hospodársky rast

Vyššie spomínané problémy, ktoré je možné označiť súhrnne ako kontinuálne podfinancovanie výskumu a vývoja na Slovensku sa zákonite odrazili aj na výkonnosti a medzinárodnej konkurencieschopnosti celého výskumno-vývojového sektora na Slovensku. Táto situácia vyústila do plošne zastaralej technickej infraštruktúry a nevyhovujúceho prístrojového vybavenia na ktorom sa v zásade kvalitná veda robiť nedá. A v neposlednom rade, ako dokumentuje ďalší graf, dochádza aj k poklesu výskumných pracovníkov na Slovensku a to aj napriek tomu, že patríme medzi štáty s relatívne nízkym počtom výskumných pracovníkov.

Zdroj: Ministerstvo školstva SR

2.3 Štruktúra verejných finančných nástrojov na podporu výskumu a vývoja vo vybraných európskych krajinách

Cieľom tejto časti analýzy je stručne popísať fungujúci systém podpory výskumu a vývoja v troch vybraných štátoch – Fínsku, Nórsku a Českej republike. Každý z týchto štátov má iný systém podpory výskumu a vývoja z verejných zdrojov, každý z nich má svoje slabé aj silné stránky. Avšak jedno majú spoločné – na rozdiel od Slovenskej republiky jednotlivé finančné nástroje na podporu výskumu a vývoja existujú nielen na papieri, ich rozpočet z roka na rok rastie a súčasne sú finančné alokácie pre jednotlivé finančné nástroje vyvážené.

Fínsko

Priam základnou medzinárodnou porovnávacou bázou na hodnotenie štátnej organizácie a podpory výskumu a vývoja je Fínsko. Medzinárodný ukazovateľ The European Innovation Scoreboard zaradil v roku 2006 túto severskú krajinu 2006 do trojice krajín s najvyššími verejnými a komerčnými výdavkami na výskum a vývoj. Navyše je veľmi úspešným zdrojom inovatívnych firiem. V roku 2007 dosiahli verejné výdavky na financovanie výskumu a vývoja viac než 1,7 miliardy eur.

Hlavnými poskytovateľmi financií pre súťažné zdroje financovania výskumu a vývoja sú vo fínskom inovačnom systéme dve organizácie – Fínska agentúra pre financovanie Technológií a inovácií (TEKES) a Fínska akadémia (Academy of Finland). Silný poskytovateľ je verejný Fínsky Inovačný fond (SITRA).

Fínske štátne výskumné inštitúcie pracovali v roku 2007 s celkovým rozpočtom 501, 8 milióna eur, pričom 56 percent z týchto prostriedkov získali z verejných zdrojov.

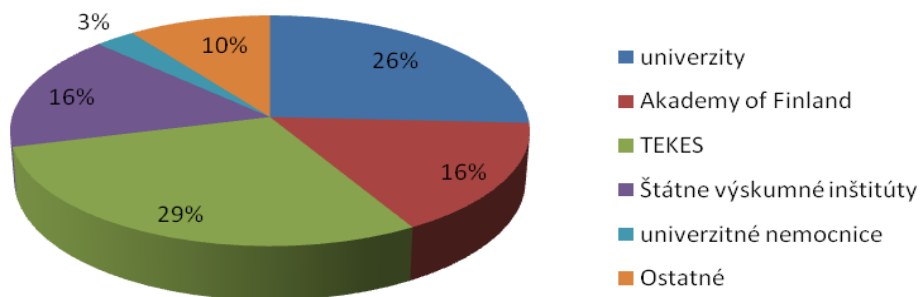
Najväčšou štátnou výskumnou inštitúciou je VTT Technical Research Centre of Finland (tamojšia obdoba Slovenskej akadémie vied), ktorá patrí do gescie fínskeho Ministerstva obchodu a priemyslu. V roku 2007 pracovala s rozpočtom 224,8 milióna eur, z toho 73,6 milióna eur získala zo zdrojov štátneho rozpočtu. VTT je s vyše 2700 pracovníkmi najväčšia inštitúcia kontraktného výskumu v severnej Európe.

Najväčším poskytovateľom prostriedkov v súťažných formách financovania výskumu a vývoja je Fínska agentúra pre financovanie Technológií a inovácií (TEKES). Z verejných výskumných organizácií získavajú prostriedky od TEKESu najmä výskumné ústavy, polytechniky (technické vyššie odborné školy) a univerzity. TEKES financuje ich aktivity najmä vo forme podpory projektov spolupráce medzi výskumnými organizáciami, väčšinou aj s partnermi z firemného sektora. Granty dosahujú 50 až 100 percent oprávnených nákladov projektu.

V roku 2006 investoval TEKES do fínskeho výskumu, vývoja a inovačných aktivít spolu 465 miliónov eur, z toho 27 miliónov eur pochádzalo z prostriedkov štrukturálnych fondov EÚ. Financoval 2157 projektov. Najväčšiu časť, 195 miliónov eur, predstavovali práve zdroje pre univerzity, výskumné ústavy a polytechniky. Takmer rovnaký objem prostriedkov vložil TEKES do grantov na výskumné a vývojové projekty súkromných firiem. Tie získavali prostriedky aj vo forme pôžičiek na výskum a vývoj (66 mil. eur) a kapitálových pôžičiek. Zhruba päť miliónov eur dosiahli pôžičky pre novovznikajúce (start-up) technologické firmy.

Hlavnou agentúrou pre financovanie základného výskumu je vo Fínsku Fínska Akadémia (The Academy of Finland). V roku 2007 podporila výskum v hodnote vyše 275 miliónov eur.

Rozdelenie výdavkov na VaV zo štátneho rozpočtu (2006)

Zdroj: Statistics Finland

Nórsko

Na podobných princípoch, ako bol pred niekoľkými rokmi prostredníctvom zákona č. 172/2005 Z.z. o organizácii štátnej podpory výskumu a vývoja navrhnutý slovenský model financovania výskumu a vývoja, funguje štátna podpora vedy v Nórskom kráľovstve.

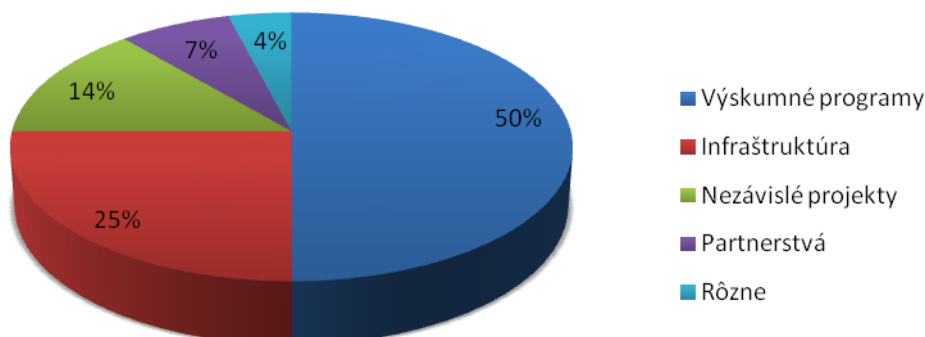
Oficiálnym orgánom pre implementáciu národnej stratégie výskumu je Nórska rada pre výskum (The Research Council of Norway). Funguje podobným systémom, pre aký vznikla na Slovensku Agentúra pre podporu výskumu a vývoja (APVV). Jej hlavnou úlohou je rozširovanie národnej znalostnej bázy podporou základného a aplikovaného výskumu a inovácií pre potreby spoločnosti. Podporuje tiež medzinárodnú vedeckú spoluprácu s účasťou nórskeho výskumníkov.

Jej tri hlavné úlohy sú:

- je poradným orgánom pre potreby štátnych výskumných politik, identifikuje výskumné potreby a odporúča národné priority výskumu
- je hlavným správcom účelovo zameraných štátnych schém financovania výskumu a vývoja
- slúži zároveň ako komunikačná platforma pre výskumníkov, financujúce orgány a používateľov inovatívnych poznatkov z rôznych oblastí priemyslu a spoločnosti

Na rok 2008 má Research Council of Norway rozpočtované zdroje v sume 5,691 miliardy nórskeho korún. Hlavným zdrojom finančného krytia aktivít Rady sú príspevky zo zdrojov Ministerstva školstva a výskumu a Ministerstva Obchodu a priemyslu.

Štruktúra výdavkov na VaV Research Council of Norway

Zdroj: *The Research Council of Norway*

Zhruba polovica výskumných projektov, financovaných Radou pre výskum funguje pod dáždnikom niektorého z výskumných programov agentúry.

Hlavnou štátnou agentúrou pre podporu inovácií v podnikaní je od roku 2004 štátna spoločnosť Innovation Norway. Pri vzniku nahradila Nórsku radu pre turistický ruch, Nórsku obchodnú radu, Nórsky fond pre priemyselný a regionálny rozvoj a Úrad pre vládne inovačné poradenstvo.

Hlavnou klientelou Innovation Norway sú malé a stredné podniky, ktorým agentúra pomáha zvyšovať inovačný potenciál a rozširovať medzinárodnú spoluprácu, čím zároveň plní úlohu rozvojovej agentúry pre regióny. Agentúra s vyše 700 zamestnancami má zastúpenia vo všetkých okresoch Nórska a troch desiatkach krajín sveta.

Medzi zhruba 25 finančnými nástrojmi agentúry dominujú investície do imania spoločností (equity capital), nízkoúročné pôžičky, úvery rizikového kapitálu, granty a záruky. low risk loans, venture capital loans, grants and guarantees.

Fungujú medzi nimi aj dva medzinárodné programy – Investičný fond pre severozápad Ruska a Investičný fond pre Strednú a východnú Európu.

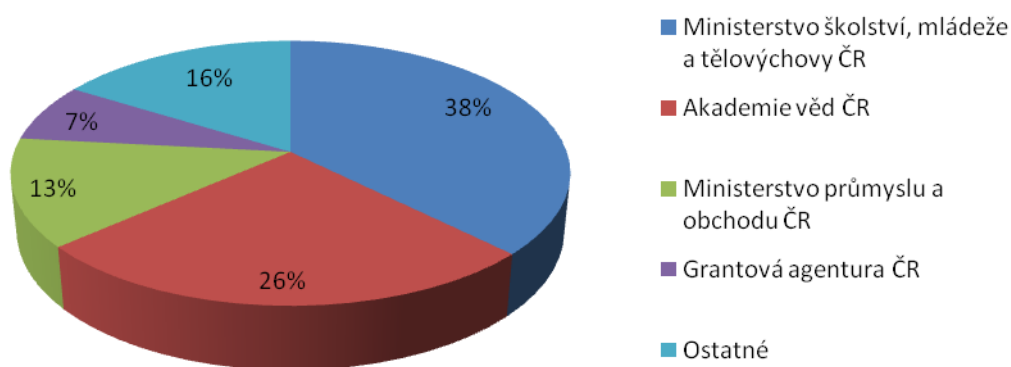
Česká republika

V roku 2007 smerovalo z verejných financií Českej republiky do financovania vedy a výskumu 21,5 miliardy CZK. Podiel inštitucionálneho financovania dosiahol 55,6 % celkovej sumy, zostávajúcich 44,4 % smerovalo do súťažných, teda účelových foriem financovania.

V programovacom období 2007-2013 má Česká republika schválený objem prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ v sume 5,11 miliardy eur (zhruba 143 miliárd CZK). Z toho pretečie 59,5 % cez Ministerstvo průmyslu a obchodu a zvyšných 40,5 % cez Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.

Vyššie štyri pätiny tejto sumy smerovali cez štvoricu najväčších poskytovateľov, celkovo ale štátny rozpočet Českej republiky alokuje zdroje na výskum a vývoj v 22 kapitolách.

Štruktúra výdavkov zo štátneho rozpočtu na VaV (2007)

Zdroj: Zelená kniha výzkumu, vývoje a inovací v České republice

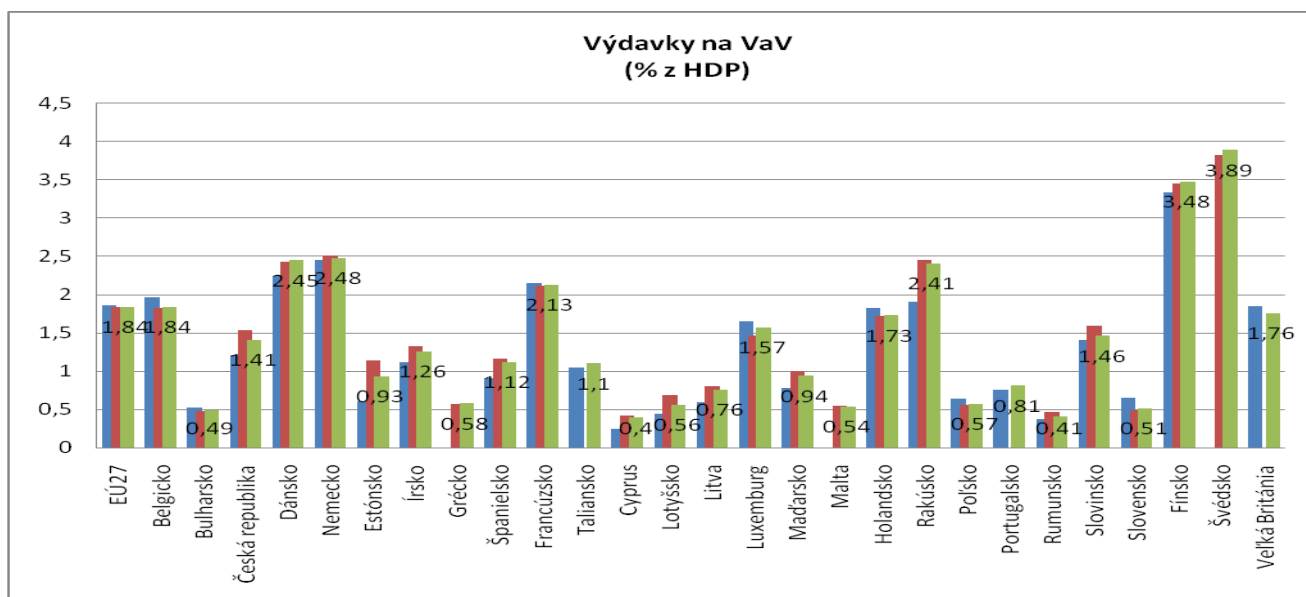
Rada pro výzkum a vývoj, ktorá je v otázkach vedy a výskumu poradným orgánom českej vlády, pripravuje v súčasnosti pre český kabinet návrh reformy systému podpory vedy. Začiatkom roku 2008 zverejnila „Východiská Reformy systému výskumu, vývoj a inovácií v ČR.“ Hlavný cieľ reformy chce do inovačného prostredia namieriť tak aby, "veda robila z peňazí znalosti, inovácie robili zo znalostí peniaze ."

Inak povedané, verejné prostriedky, investované do základného výskumu musia prinášať reálne a v medzinárodnom kontexte nové poznatky. A verejné prostriedky, investované do aplikovaného výskumu, vývoja a inovácií, musia prinášať konkrétny ekonomický alebo iný prínos z ich realizácie.

Medzi základnými cieľmi vo finančnom modeli podpory výskumu a vývoja figuruje nastavenie podpory inštitúcií podľa výsledkov a tímov projektovo. Navyše má reforma za cieľ výrazne znížiť súčasný počet 22 rozpočtových kapitol, z ktorých sa podporuje výskum a vývoj v Českej republike, ako aj zjednodušiť administratívu. Nový systém financovania verejného výskumu má podporovať spoločné projekty verejných výskumných inštitúcií a tímov s užívateľmi jeho výsledkov, financované podielovo verejnými a súkromnými zdrojmi. Ako jedno z dôležitých východísk určila Rada udržateľnosť úrovne výskumu a vývoja po roku 2013

2.4 Medzinárodné porovnania vybraných štatistických ukazovateľov

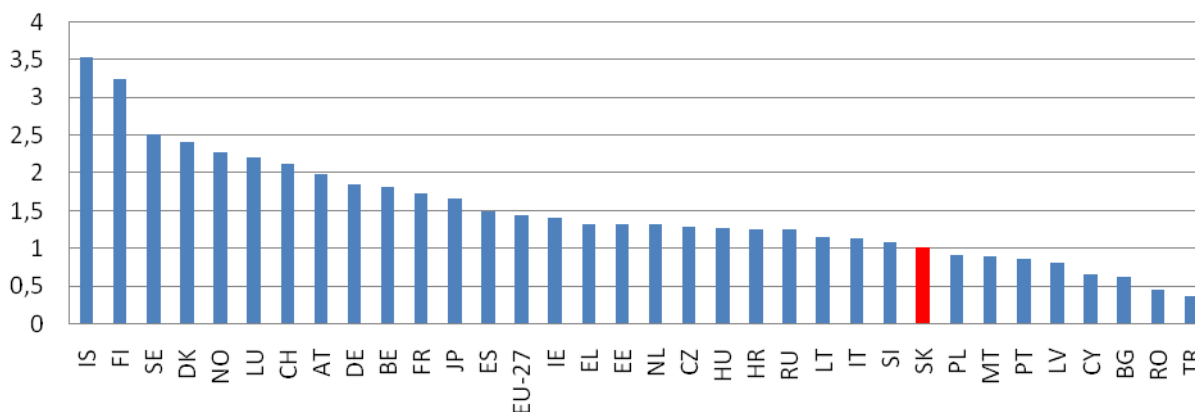
Na financovanie výskumu a vývoja sa dá pozerať z rôznych hľadísk. Pre účely tejto analýzy bola použitá kombinácia klasického pomeru výdavkov na výskumu a vývoj ako % z HPD a finančné ukazovatele vo väzbe na ľudské zdroje. Prvý graf dokumentuje dlhoročne stabilnú pozíciu Slovenska ako jedného z najhoršie investujúcich štátov do výskumu a vývoja.

Zdroj: Eurostat

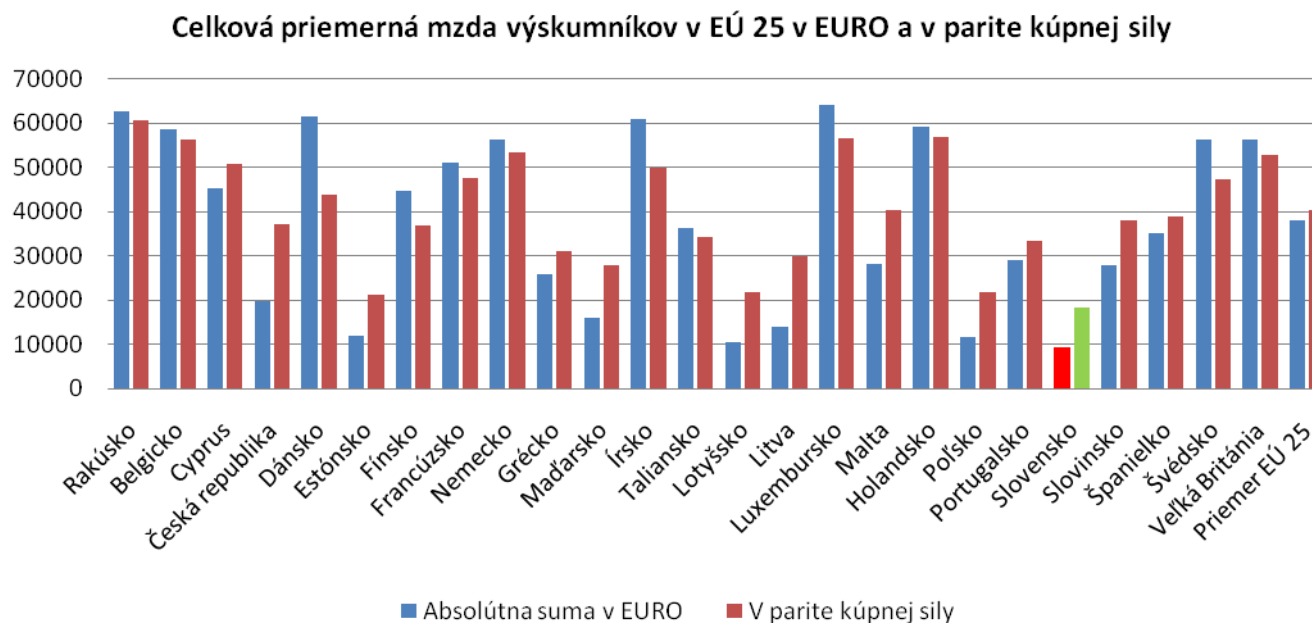
Nízka úroveň financovania výskumu a vývoja na Slovensku sa musela prejavovať priamo na ľudských zdrojoch tohto sektora. Výsledkom je, že Slovensko okrem posledných priečok v klasických finančných ukazovateľoch patrí medzi najhoršie hodnotené štáty aj v oblasti podielu vedeckých pracovníkov na celkovej zamestnanosti. Bez kvalitných ľudských zdrojov v dostatočnom množstve nie je možné realizovať kvalitný výskum – problém v oblasti ľudských zdrojov je určite jeden z tých, ktoré je potrebné bezodkladne riešiť.

vedecko výskumní pracovníci - podiel na celkovej zamestnanosti (%)

Zdroj: Eurostat

Predposledným zvoleným grafom z oblasti ľudských zdrojov je nový typ štatistického ukazovateľa – porovnanie celkovej priemernej mzdy výskumníkov v jednotlivých štátoch Európskej únie. **Nižšie uvedený graf veľmi jasne identifikoval jeden z hlavných a pritom výrazne prehliadaných problémov financovania výskumu a vývoja na Slovensku – a tým je finančné ohodnotenia ľudských zdrojov. Akokoľvek sa to bude zdať neuveriteľné, Slovenská republika pri porovnaní 25 členských štátov Európskej únie skončila na poslednom mieste a pri porovnaní priemeru EÚ-25 nedosahuje ani polovičnú úroveň.**

Zdroj: Remuneration of Researchers in the Public and Private sectors, EC 2007
 (http://ec.europa.eu/eracareers/pdf/final_report.pdf)

3 Dotazníkový prieskum

Pre potreby predloženej analýzy bol okrem použitia oficiálnych štatistík zrealizovaný v mesiacoch december 2007 až február 2008 dotazníkový prieskum medzi predstaviteľmi akademického sektora výskumu a vývoja. Z dôvodu jasného zamerania sa primárne na verejného financovanie výskumu a vývoja v akademickom sektore predmetom dotazníkového prieskumu nebolo špecifické aspekty financovania výskumu a vývoja v súkromnom sektore. Dotazník bol distribuovaný respondentom dvoma základnými spôsobmi. Prvým bola klasická mailová komunikácia, ktorou boli oslovené všetky verejné, štátne a súkromné vysoké školy, predsedníctvo Slovenskej akadémie vied ako aj priamo jednotlivé ústavy Slovenskej akadémie vied.

Dotazník kládol špeciálny dôraz najmä na „európske peniaze“ – štrukturálne fondy a rámcové programy Európskej únie pre výskum a vývoj. Dôvodom tohto zamerania dotazníka bola už v prvej časti tejto analýzy uvedená skutočnosť, že v nasledujúcich rokoch pôjde o najdôležitejší zdroj finančných prostriedkov na financovanie výskumu a vývoja na Slovensku.

3.1 Metodológia

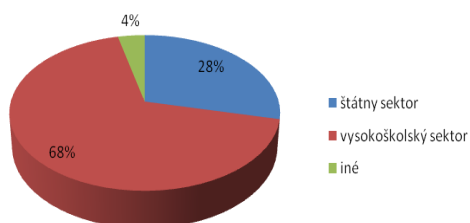
V dotazníku sa vyskytovali dva typy otázok – uzavreté s možnosťou zaškrtnúť jednu, alebo viac alternatív a otvorené, v rámci ktorých bolo možné napísať odpoveď do príslušného políčka.

Samotný dotazník sa skladal z troch obsahovo ohraničených častí. Prvá časť mala za cieľ zmonitorovať aktuálny stav projektových aktivít akademických pracovísk. Druhá časť hodnotí plánované aktivity akademických pracovísk na ďalšie obdobie a posledná, tretia časť, mala za cieľ spraviť prieskum v oblasti problémov pri projektovom financovaní výskumu a vývoja na Slovensku z verejných zdrojov tak, ako ich vnímajú samotní slovenskí výskumníci.

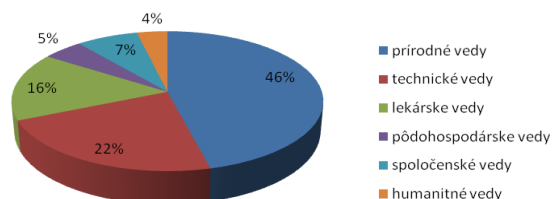
Dotazníkového prieskumu sa zúčastnilo 187 predstaviteľov slovenského akademického prostredia. Pre potreby štúdie boli z prieskumu vylúčené neúplne vyplnené dotazníky a predkladaný analytický materiál hodnotí 168 vyplnených dotazníkov.

Z hľadiska typu inštitúcie sa dotazníkového prieskumu zúčastnilo najviac predstaviteľov vysokoškolského sektora. Z hľadiska vedných odborov to boli zástupcovia prírodných vied nasledovaní predstaviteľmi technických vied. Zloženie respondentov podľa typu inštitúcie a vedného odboru približne mapuje aj reálne rozdelenie počtu ľudských zdrojov v rámci Slovenska ako takého. Tieto skutočnosti dokumentujú nasledovné grafy.

Účastníci dotazníka podľa sektora VaV

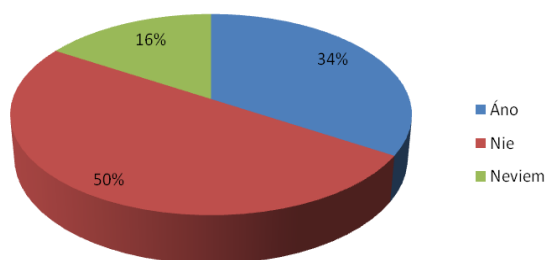
Účastníci dotazníka podľa odborov vedy a techniky

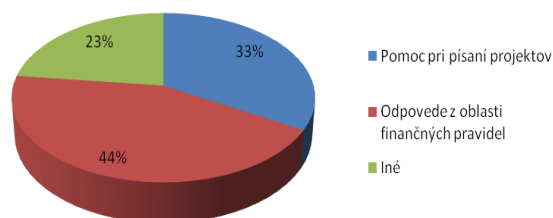
3.2 Analýza výsledkov

Úvodné otázky v prvej obsahovej časti dotazníka boli venované administratívnej podpore v oblasti projektov výskumu a vývoja v rámci akademických inštitúcií. Hneď prvá otázka bola zameraná na existenciu špecializovaného projektového útvaru na príslušnom pracovisku/inštitúcií. 34% respondentov odpovedalo na túto otázku kladne. Akademickí pracovníci sú veľmi často zahľtený samotným obsahom svojej pracovnej činnosti a nemajú kapacitu na zvládnutie ďalšieho komplexného balíka problémov súvisiacich s projektovým riadením. Avšak aj napriek tomu je zrejmé, že existencia projektového útvaru v akademických inštitúciách nie je zatiaľ obvyklá. Zaujímavé je, že pomerne vysoké % respondentov uviedlo, že nevedia, či ich pracovisko projektové centrum má, alebo nie. Čo sa týka základných služieb poskytovaných špecializovaným projektovým útvarom, sú to klasické činnosti súvisiace s pomocou pri písaní projektov, poradenstvom týkajúcim sa finančných pravidiel a ďalších často komplexných služieb súvisiacich s projektovým manažmentom.

Existencia špecializovaného projektového útvaru

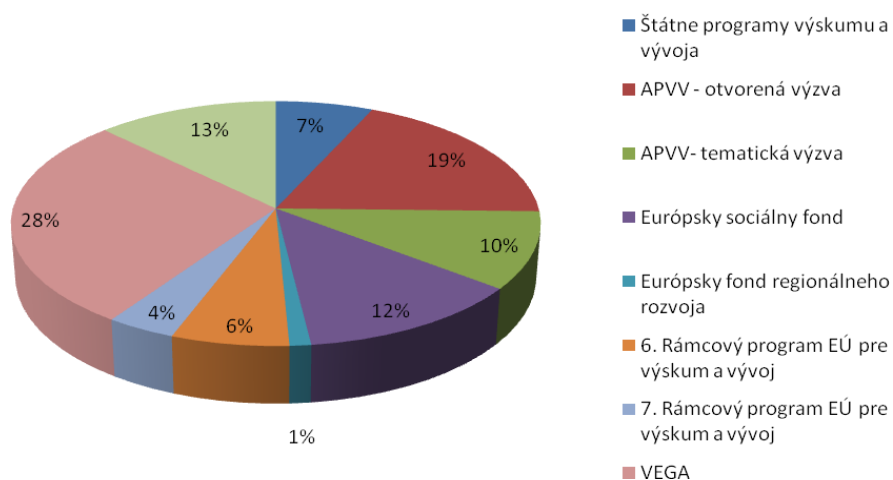

Základné služby poskytované špecializovaným projektovým útvarom

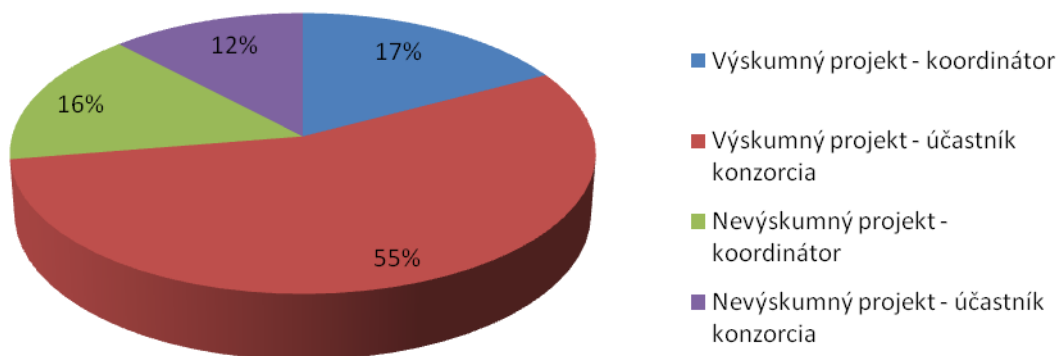
Dôležitou bola otázka týkajúca sa skúseností s jednotlivými typmi projektov a výsledok potvrdzuje zlú štruktúru verejných finančných nástrojov na podporu výskumu a vývoja. Najviac skúsenosti majú predstavitelia akademického prostredia s projektmi tzv. VEGA – Vedeckej grantovej agentúry Ministerstva školstva SR a Slovenskej akadémie vied. Svojou podstatou ide o inštitucionálne financovanie, v rámci ktorého sa pridávajú veľmi malé finančné obnosy na jednotlivé vybrané úlohy. Nejde v pravom slova zmysle o výskumné projekty. Po VEGA nasledujú dva základné finančné nástroje APVV a Európsky sociálny fond. Odpoveď na túto otázku potvrdzuje aj nízku mieru úspešnosti slovenským vedcom medzinárodných súťažiach – len 6% respondentov má skúsenosti so 6. Rámcovým programom EÚ pre výskum a vývoj a len 4% s jeho nasledovníkom – 7. Rámcovým programom.

Skúsenosti s jednotlivými typmi projektov

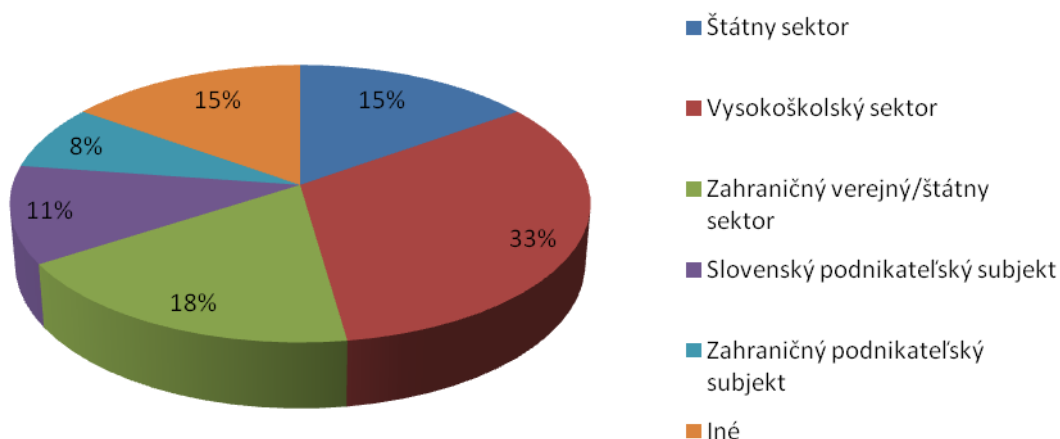
Ďalšia otázka mapovala pozíciu našich najkvalitnejších vedeckých tímov – jedných z mála na Slovensku, ktorí boli úspešní aj v medzinárodnej súťaži o projektové financovanie v rámcových programoch Európskej únie pre výskum a vývoj. Opätovne výsledky dotazníkového prieskumu v tejto oblasti dokazujú, že dlhodobé podfinancovanie výskumu a vývoja na Slovensku malo negatívny efekt na úrovni medzinárodnej konkurencieschopnosti slovenských výskumníkov – len 17% z úspešných malo pozíciu koordinátora projektu a 55% bolo len súčasťou konzorcia vo výskumných projektoch. V prípade podporných projektov nevýskumného charakteru je situácia lepšia – 16% bolo v pozícii koordinátora a 12% bolo v pozícii člena konzorcia. Súčasne na nasledujúcu otázku týkajúcu sa počtu medzinárodných projektov odpovedali respondenti v prevažnej väčšine prípadov, že počet ich projektov v medzinárodných schémach bol 1. V odpovedi na otázku týkajúcu sa štátnej príslušnosti spolupracujúcich zahraničných inštitúcií figurovalo najmä vyspelé európske štáty, ako Nemecko, Francúzsko, Holandsko a Veľká Británia.

Typ účasti v medzinárodných projektoch

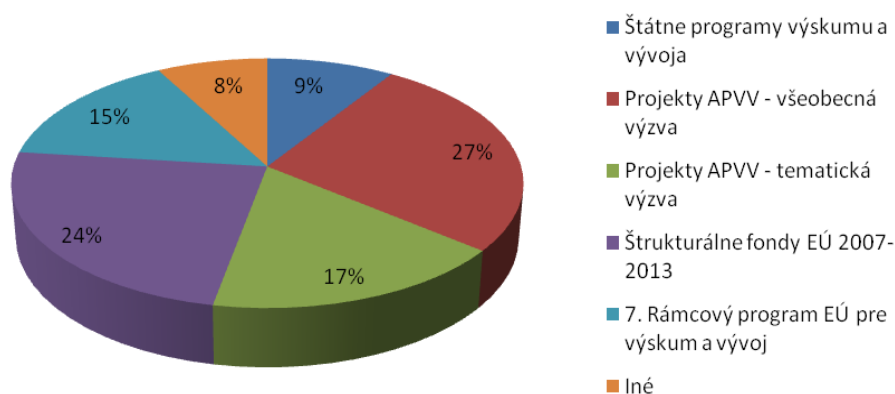
Ďalšie otázka bola zameraná na zmapovanie typov inštitúcií, s ktorými spolupracujú slovenské výskumné tímy. 66% respondentov uviedlo, že spolupracujú buď s domácimi, alebo zahraničnými verejnými, alebo štátnymi výskumnými inštitúciami. Len 19% respondentov uviedlo, že majú skúsenosti aj so spoluprácou s podnikateľskými subjektmi.

Spolupráca podľa typu inštitúcií

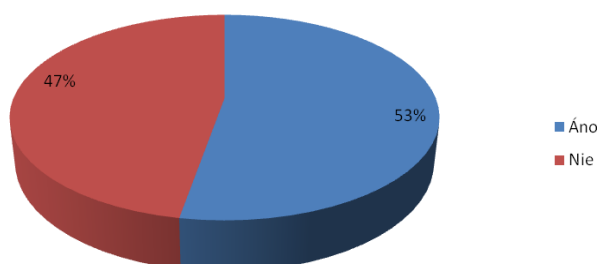
Druhá obsahová časť dotazníka bola zameraná na plánované aktivity akademického sektora v nasledujúcom období. Odpoveď hneď na prvú otázku ukázala, že si akademický sektor uvedomuje skutočnosť, že štrukturálne fondy EÚ 2007-2013 budú bohužiaľ hlavným súťažným nástrojom na financovanie vedy na Slovensku – po projektoch APVV, ktoré sú jednoznačne na prvom mieste so 44%, na druhom miesta s 24% sa umiestnili štrukturálne fondy. Zaujímavosťou je, že aj napriek tomu, že Ministerstvo školstva utlmilo štátne programy a nevyhlasuje už dlhšiu dobu žiadne výzvy, 9% respondentov sa aj napriek tomu plánuje uchádzať o finančné zdroje v rámci štátnych programov. 8% respondentov, ktorí zvolili alternatívu „iné“ je zameraných najmä na VEGU.

Plánované projektové aktivity na rok 2008

Ďalšia otázka bola venovaná spokojnosti s informovanosťou o pripravovaných výzvach. Tu bol výsledok mierne v prospech pozitívneho vnímania v tejto oblasti. Respondenti, ktorí reagovali negatívne uviedli v nasledovnej otvorenej otázke primárne požiadavku na existenciu súhrnného centrálného informačného portálu, ktorý by poskytoval jasne štruktúrované informácie o aktuálnych výzvach na predkladanie projektov. Druhá veľká skupina odporúčaní sa týkala emailovej notifikácie, ktorú ale napríklad Agentúra Ministerstva školstva SR⁴ pre štrukturálne fondy, po jednoduchej emailovej registrácii, poskytuje.

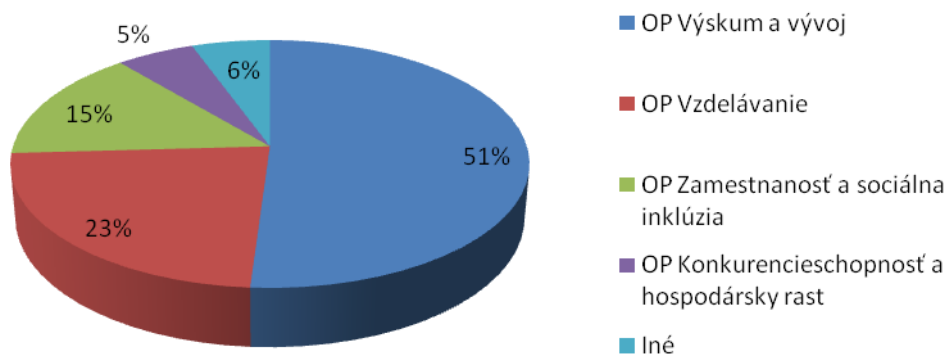
Dostatok informácií o pripravovaných výzvach

⁴ Implementačná agentúra, v ktorej zodpovednosti sú Operačný program Výskum a vývoj a Operačný program Vzdelávanie.

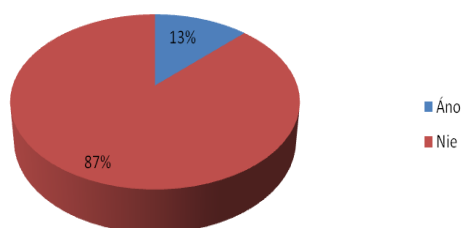
Vzhľadom na to, že štrukturálne fondy sú najdôležitejším súťažným nástrojom na financovanie vedy a techniky na Slovensku, ďalšie otázky boli zamerané na plánované aktivity slovenských vedcov v tejto oblasti. Nie je prekvapivé, že výrazne najväčšia skupina respondentov – 51% - uviedla Operačný program Výskum a vývoj ako ten, ktorý plánujú využiť pri financovaní svojich aktivít. Ďalších 23% respondentov uviedlo Operačný program Vzdelávanie a menší záujem má vedecká komunita o ďalšie finančné zdroje.

Záujem o projekty z OP

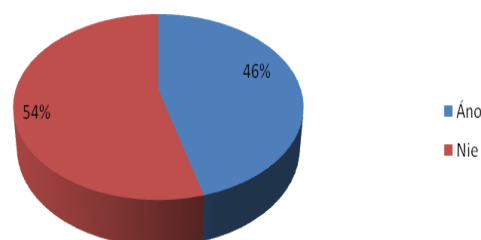

Ďalšie dve otázky boli zamerané na zmapovanie skúsenosti s investičnými projektmi, keďže Operačný program Výskum a vývoj je zameraný podporu investičných projektov. Až 87% vedeckých pracovníkov uviedlo, že nemá skúsenosti s projektmi, ktorých ročný rozpočet je väčší, než 10 mil. Sk. Hneď v ďalšej otázke týkajúcej sa plánov na veľké infraštruktúrne projekty uviedlo až 46% respondentov, že majú v pláne realizovať projekty z ročným rozpočtom vyšším než 50 mil. Sk.

Skúsenosti s projektami s ročným rozpočtom väčším ako 10 mil. Sk

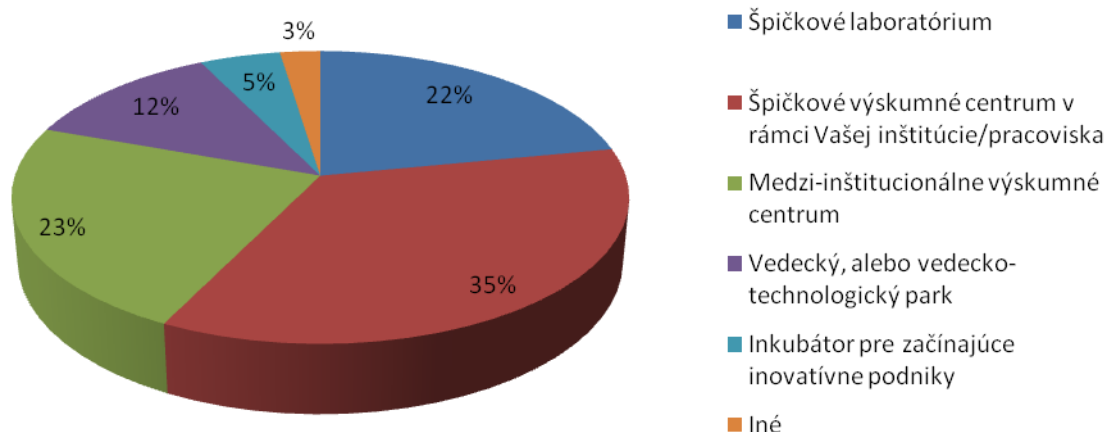
Plány na veľké infraštruktúrne projekty s rozpočtom nad 50 mil. Sk

Typovo ohľadom plánovaných objemovo väčších infraštruktúrnych projektov najviac respondentov uviedlo, že plánujú projektovo podporiť špičkové výskumné centrum v rámci ich vlastnej inštitúcie. Ďalších 22% uviedlo špičkové laboratórium. Uvedené svedčí o ďalšom fakte – slabom mieste slovenskej vedy – a to fragmentácii a nedostatočnom sústredení sa na väčšie projekty. Len 23% respondentov uviedlo, že majú záujem realizovať svoje aktivity

v rámci medziinštitucionálneho výskumného centra. Ešte menší záujem je o objemovo a obsahovo potenciálne najnáročnejšie projekty na založenie a prevádzku vedecko-technologických parkov a inkubátorov.

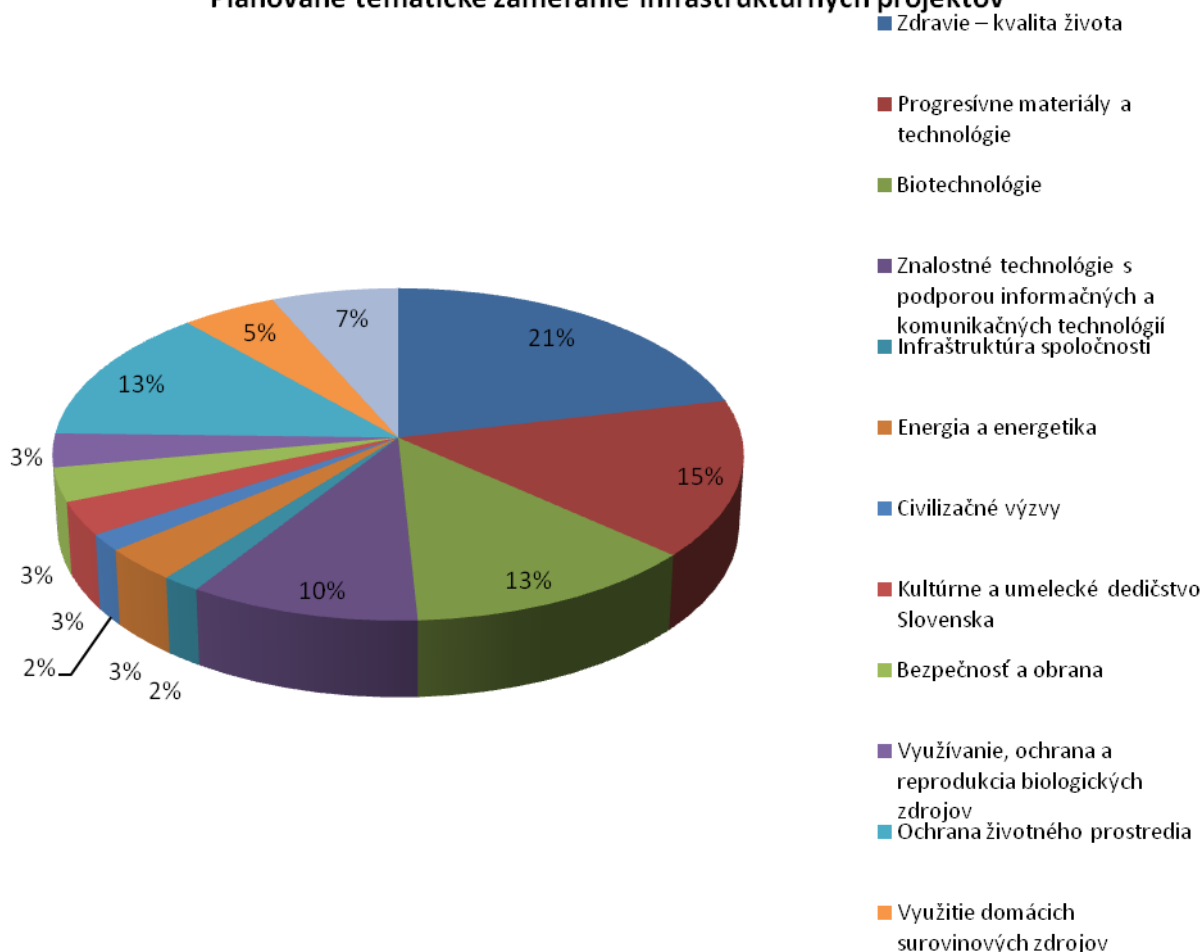
Typ plánovaných väčších infraštruktúrnych projektov

Vláda Slovenskej republiky schválila 12.9.2007 Dlhodobý zámer štátnej vednej a technickej politiky do roku 2015. Tento dokument okrem iného určuje tematické prioritné oblasti, ktoré budú financované prostredníctvom verejných finančných zdrojov. Odhliadnuc od toho, že počet priorit – 12 – je na tak malý štát, akým Slovensko je, veľmi vysoký, cieľom tejto otázky bolo zmapovať rozdelenie projektových zámerov respondentov do týchto vládou určených tematických priorit. Najväčší záujem je o oblasť ochrany a kvality zdravia, progresívne materiály a technológie, ochranu životného prostredia a biotechnológie. Aj napriek tomu, že týchto 12 prioritných oblastí zahŕňa prakticky všetky vedecké disciplíny, 7% respondentov uviedlo, že nevedia určiť žiadnu z oblastí a zaškrtili alternatívu „iné“.

Spomínané prioritné oblasti by mali určovať tematické zameranie štátnych programov. Tieto by mali v zmysle svojej definície, byť veľmi jasne zamerané na niekoľko málo prioritných oblastí vedy a techniky, ktoré majú významný potenciál prispieť k riešeniu spoločensko-hospodárskych problémov Slovenskej republiky. Veľký počet tematických priorit, vrátane ich vnútornej obsahovej šírky, predstavuje závažnú systémovú chybu štátnej vednej a technickej politiky a jej neschopnosť významnejším spôsobom zafinancovať reálne prioritné oblasti pre potreby spoločnosti a hospodárstva.

Plánované tematické zameranie infraštruktúrnych projektov

Posledná otázka v druhej obsahovej časti dotazníka bola venovaná pohľadu samotných vedcov na pojem centrum excelentnosti. Táto otázka bola do dotazníka vsunutá zámerne vzhľadom na to, že pojem „centrum excelentnosti“ sa veľmi často rozoberá v rôznych diskusiách a na Slovensku neexistuje jednotný názor, čo si je možné pod týmto pojmom predstaviť. Odpovede na otázku len potvrdili, že táto roztrieštenosť názorov pretrváva. Z odpovedí respondentov nie je možné identifikovať prevažujúci typ odpovede. Ako typický typ odpovede je možné uviesť nasledovnú definíciu:

„Špičkoví vedeckí pracovníci pôsobiaci vo vynikajúcich podmienkach z hľadiska materiálneho zabezpečenia (najmä infraštruktúry) riešiaci kľúčové problémy súčasnej vedy v kvalite porovnateľnej s vyspelými zahraničnými pracoviskami a zapojení do medzinárodného výskumu a štruktúr.“

Aj napriek zdaniu, že ide o triviálnu otázku bez ďalšieho reálneho významu, zdanie klame. Diskusia o definícii pre centrá excelentnosti postúpila tak ďaleko, že Ministerstvo školstva SR sa rozhodlo pre svoju vlastnú definíciu, ktorú dopĺňa v rámci novely príslušného zákona priamo do legislatívy v nasledovnej podobe:

„Centrum excelentnosti výskumu“ ako právnickú osobu, ktorá:

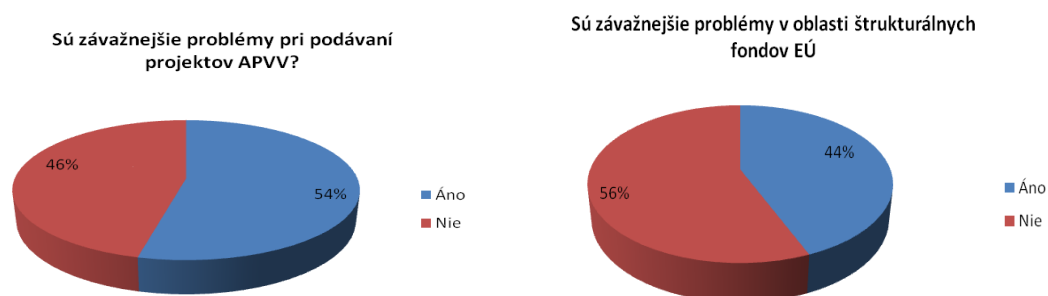
- vykonáva základný výskum prevažne v jednom odbore vedy a techniky

- sa zúčastňuje na riešení projektov v medzinárodných centrách výskumu a vývoja, ktoré vznikli na základe medzinárodných zmlúv alebo medzivládnych dohôd,
- sa zúčastňuje na riešení projektov v medzinárodných programoch výskumu a vývoja alebo projektov v rámci komunitárnych programov Európskej únie v oblasti výskumu a vývoja alebo projektov v rámci iniciatív Európskej únie v oblasti výskumu a vývoja,
- ktorej výsledky základného výskumu sú využívané vo vysokoškolskom vzdelávaní alebo vo vzdelávaní zamestnancov v oblasti výskumu a vývoja,
- zamestnáva zamestnancov v oblasti základného výskumu s ukončeným tretím stupňom vysokoškolského vzdelávania,
- ktorej stav technickej infraštruktúry základného výskumu spĺňa požiadavky pre splnenie cieľov projektov základného výskumu,
- ktorej výsledky základného výskumu sú porovnateľné s výsledkami základného výskumu dosahovanými v štátoch Európskej únie“

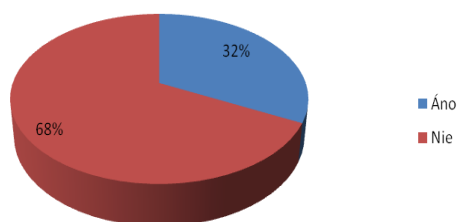
Táto definícia bude s najväčšou pravdepodobnosťou používaná aj v rámci pripravovaných výziev na predkladanie projektov z Operačného programu Výskum a vývoj a to aj napriek tomu, že tento postup nie je obvyklý a kritéria na centrá excelentnosti v oblasti výskumu a vývoja iné európske štáty spravidla definujú iba na úrovni jednotlivých grantových schém. V tejto súvislosti je vhodné uviesť ojedinelý názor jedného respondenta, ktorý v odpovedi na otázku ohľadom definovania centier excelentnosti uviedol nasledovné:

„Je to zbytočná inštitúcia... V rozvinutých krajinách nepotrebuje definíciu, napriek tomu všetci vedia, že je to excelentná inštitúcia (MIT... USA; IMP Rakúsko) Tie centrá nevznikajú tak, že niekto dostane certifikát. Vyčlenia sa peniaze, manažér a poprípade téma, ktoré priláka najlepších ľudí z celého sveta... a tí si vyberú spolupracovníkov...“

Posledná tretia časť dotazníka bola zameraná na zisťovanie názorov vedeckej komunity týkajúcich sa reálnych problémov pri ich projektových aktivitách a bola zameraná na tri finančné nástroje – APVV, štrukturálne fondy a rámcové programy Európskej únie pre výskum a vývoj. Nižšie uvedené grafy sú dôkazom toho, že vedecká komunita vníma svoje skúsenosti s projektovými aktivitami značne negatívne. Najnegatívnejšie je vnímaný hlavný súťažný finančný nástroj štátneho rozpočtu – financovanie prostredníctvom APVV – až 54% respondentov uvádza, že podľa ich názoru sa pri podávaní projektov do APVV vyskytujú závažnejšie problémy. V oblasti štrukturálnych fondov bolo nespokojných 44% respondentov a najmenej nespokojných respondentov – 32% - bolo v prípade projektových aktivít v rámci rámcových programov EÚ pre výskum a vývoj.

Sú závažnejšie problémy v oblasti rámcových programov EÚ

Posledný graf ukazuje odpovede respondentov týkajúcich sa základných typov problémov. Jedná sa o klasické problémy, ako je samotné finančné riadenie projektov, neoprávnenosť DPH a spolufinancovanie projektov. V oblasti spolufinancovania sa jedná najmä o problémy pri projektov Európskeho sociálneho fondu, kde neúmerne dlho trvá vybavovanie žiadostí o platby a tak sa nezriedka stáva, že realizátor projektu musí celý projekt prefinancovať z vlastných zdrojov a až následne po jeho skončení očakáva jednotlivé platby, ktoré mal v zmysle zmluvy dostať už v priebehu riešenia projektov.

Základné typy problémov pri projektových aktivitách

Najzávažnejší problém bol ale identifikovaný v APVV a ten má aj za následok negatívne hodnotenie vedeckej komunity. Tento problém bol paradoxne spôsobený nedostatočným medziročným navyšovaním rozpočtu APVV. Na to, aby APVV bola schopná financovať rastúci počet projektov v jej pôsobnosti, mal by jej rozpočet medziročne rásť o cca. 300 mil. Sk.

V posledných dvoch rokoch sa rast rozpočtu zastavil na sumu okolo 900 mil. Sk. To spôsobilo vznik nožnicového efektu, kde na jednej strane je stále rastúci záujem vedeckej komunity o projektové financovanie APVV a na strane druhej nedostatočný objem finančných zdrojov. V konečnom dôsledku to spôsobilo, že v rámci posledných výziev na podávanie projektov mohla APVV vybrať na financovania cca. 10% z celkového počtu podaných projektov, čo je žalostne malý objem na to, že ide o hlavnú národnú grantovú agentúru na podporu výskumu a vývoja. Ďalší negatívny dôsledok tejto patovej situácie sa prejavil v devalvácii procesu hodnotenia a selekcie projektov. V tejto situácii prechádzajú len tie projekty, ktoré majú prakticky 100% bodov. Za normálnej situácie by sa takéto bodové hodnotenia nemali vyskytovať vôbec. Konečný dôsledok tejto situácie má za následok podozrenia a obvinenia neúspešných žiadateľov o financovanie z klientelizmu a korupcie pri výbere projektov v rámci hodnotenia výziev APVV. Nepomáha ani fakt, že systém hodnotenia projektov, ktorý používa APVV, je pritom štandardným, medzinárodne používaným systémom „peer review“. Práve slová ako klientelizmus a korupcia sa objavovali najčastejšie pri odpovediach respondentov ohľadom ich nespokojnosti s APVV.

4 Záver

Predkladaná analýza si prostredníctvom svojho názvu kladie otázku „z čoho žije slovenská veda“. Jednotlivé výsledky dotazníkového prieskumu podoprené oficiálnymi štatistickými ukazovateľmi veľmi jasne ukazujú, že slovenská veda nežije, ale živorí. Aj napriek dlhoročnému podfinancovaniu sa situácia v poslednom období nezmenila k lepšiemu. Práve naopak. Jediný štandardný súťažný nástroj na verejné financovanie výskumu a vývoja – výzvy APVV – sa z dôvodu nedostatočného rozpočtu zmenil na bombu hroziacu každú chvíľu vybuchnúť. Odhliadnuc od obvinení neúspešných žiadateľov z klientelistických praktík to súčasne spôsobilo, že veľká časť vedeckej komunity bola odradená od podávania projektov do tejto národnej grantovej agentúry. Ďalším negatívnym dôsledkom je, že veľké množstvo naozaj kvalitných výskumných projektov zostáva nefinancovaných. Dokonca sa vyskytujú aj prípady, keď projekt, ktorý v APVV nie je financovaný, sa presadí v rámci celoeurópskej konkurencie a získa projektové financovanie zo 7. Rámcového programu EÚ pre výskum a vývoj.

Ďalším problémom je nevyhovujúca štruktúra súťažných finančných zdrojov z verejných financií. Je dlhodobu neudržateľné, aby štrukturálne fondy boli hlavným súťažným zdrojom financovania výskumu a vývoja na Slovensku a to z rôznych dôvodov – jednak sa jedna svojou povahou o doplnkové zdroje, administratívne veľmi náročne, komplikované aj z hľadiska teritoriálneho princípu. A súčasne sú tieto finančné zdroje nevhodné na riešenie problému nedostatočného finančného ohodnotenia ľudských zdrojov, kde je Slovensko na poslednom mieste medzi EÚ 25.

Ďalším problémom slovenskej vedy je, že štrukturálne fondy 2007-2013 majú 2-ročné meškanie, čo v konečnom dôsledku znamená veľký výpadok súťažných zdrojov v rokoch 2007 a 2008 v kontexte už spomínaných problémov v rámci APVV.

V rámci štátnej vednej a technickej politiky je nutné, aby došlo k výraznejšiemu navýšeniu finančných prostriedkov z verejných zdrojov, ako ja diverzifikácii súťažných finančných nástrojov prostredníctvom oživenia štátnych programov. V opačnom prípade hrozí, že štrukturálne fondy, ktoré mali odštartovať podstatné zvýšenie investícií do výskumu a vývoja z verejných zdrojov, budú len udržiavať nevyhovujúci stav a konzervovať existujúce problémy.

5 Literatúra

- 1) OECD: Main Science and Technology Indicators, Volume 2007/2
- 2) Zákon 608/2007 Z.z. o štátnom rozpočte na rok 2008
- 3) Návrh rozpočtu verejnej správy na roky 2008 až 2010 - schválený Vládou SR
- 4) Zelená kniha výskumu, vývoje a inováci v Českej republike
- 5) Dlhodobý zámer štátnej vednej a technickej politiky do roku 2015
- 6) Stratégie plnenia Dlhodobého zámeru štátnej vednej a technickej politiky do roku 2015
- 7) Prezentácia „Vyhodnotenie účasti SR v 6. RP“ sekcia vedy a techniky MŠ SR
- 8) štúdia ASSESSING THE SOCIO-ECONOMIC IMPACTS OF PUBLIC R&D – Working Party on Innovation and Technology Policy, DIRECTORATE FOR SCIENCE, TECHNOLOGY AND INDUSTRY COMMITTEE FOR SCIENTIFIC AND TECHNOLOGICAL POLICY, Organisation for Economic Co-operation and Development
- 9) Science, technology and innovation in Europe, 2008 Edition, Eurostat, European Commission, ISSN 1890-754X
- 10) Webstránka The Academy of Finland www.aka.fi
- 11) Fínska agentúra pre financovanie Technológií a inovácií (TEKES) www.tekes.fi
- 12) Fínsky inovačný fond (SITRA)
- 13) Nórska rada pre výskum (The Research Council of Norway)
- 14) Webová stránka Štatistického úradu SR <http://portal.statistics.sk/>
- 15) Webová stránka Inštitútu Finančnej politiky Ministerstva financií SR <http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=44>
- 16) Webová stránka, Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>